את סוכת דוד הנופלת א"ל הכי אמר רבי יוחנן: ~~דור~~ שבן דוד בא ~~בו~~ תלמידי חכמים מתמעטים והשאר עיניהם כלות ביגון ואנחה וצרות רבות וגזרות קשות מתחדשות, עד שהראשונה פקודה, שניה ממהרת לבא. ת"ר ~~שבוע~~ שבן דוד בא ~~בו~~ שנה ראשונה מתקיים מקרא זה °והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר" שניה חיצי רעב משתלחים שלישית רעב גדול ומתים אנשים ונשים וטף חסידים ואנשי מעשה, ותורה משתכחת מלומדיה ברביעית שובע ואינו שובע בחמישית שובע גדול ואוכלין ושותין ושמחין ותורה חוזרת ללומדיה *בששית קולות בשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד בא אמר רב יוסף הא כמה שביעית דהוה כן ולא אתא? אמר אביי בששית קולות, בשביעית מלחמות מי הוה, ועוד כסדרן מי הוה [א] °(אשר חרפו אויביך ה' אשר חרפו עקבות משיחך) תניא ר' יהודה אומר ~~דור~~ שבן דוד בא ~~בו~~ *בית הוועד יהיה לזנות, והגליל יחרב והגבלן יאשם [ב] ואנשי גבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו, וחכמת הסופרים תסרח, ויראי חטא ימאסו, [ג] ופני הדור כפני כלב, והאמת נעדרת שנאמר °ותהי האמת נעדרת [ד] (וסר מרע משתולל) מאי "ותהי האמת נעדרת" אמרי דבי רב מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת לה מאי "וסר מרע משתולל" אמרי דבי ר' שילא כל מי שסר מרע משתולל על הבריות. אמר רבא מריש הוה אמינא ליכא קושטא בעלמא אמר לי *ההוא מרבנן ורב טבות שמיה ואמרי לה רב טביומי שמיה דאי הוו יהבי ליה כל חללי דעלמא לא הוה משני בדבוריה זימנא חדא איקלעי לההוא אתרא וקושטא שמיה ולא הוו משני בדיבורייהו ולא הוה מיית איניש מהתם בלא זימניה, נסיבי איתתא מינהון והוו לי תרתין בנין מינה, יומא חד הוה יתבא דביתהו וקא חייפא רישה, אתאי שיבבתה טרפא ארשא *סברי לאו אורח ארעא *אמרי לה ליתא הכא, שכיבו ליה תרתין בנין, אתו אינשי דאתרא לקמיה אמרו ליה מאי האי? אמר להו הכי הוה מעשה, א"ל במטותא מינך פוק מאתרין ולא תגרי בהו מותנא בהני אינשי. תניא ר' נהוראי אומר ~~דור~~ שבן דוד בא ~~בו~~ *נערים ילבינו פני זקנים, וזקנים יעמדו לפני נערים, ובת קמה באמה וכלה בחמותה, ופני הדור כפני כלב, ואין הבן מתבייש מאביו תניא ר' נחמיה אומר ~~דור~~ שבן דוד בא ~~בו~~ העזות תרבה, והיוקר יעוות, והגפן יתן פריו והיין ביוקר, ונהפכה כל המלכות למינות ואין תוכחה מסייע ליה לר' יצחק דא"ר יצחק אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות, אמר רבא מאי קרא °כולו הפך לבן טהור הוא. ת"ר °כי ידין ה' עמו [וגו'] כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב" אין בן דוד בא עד שירבו המסורות ד"א עד שיתמעטו התלמידים ד"א עד שתכלה פרוטה מן הכיס ד"א עד שיתייאשו מן הגאולה שנאמר "ואפס עצור ועזוב" כביכול אין סומך ועוזר לישראל כי הא דר' זירא כי הוה משכח רבנן דמעסקי ביה אמר להו במטותא *בעינא מנייכו לא תרחקוה דתנינא [ג' באין בהיסח הדעת אלו הן] משיח מציאה ועקרב. אמר רב קטינא *שית אלפי שני הוו עלמא וחד חרוב שנאמר °ונשגב ה' לבדו ביום ההוא" אביי אמר תרי חרוב שנאמר °יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו תניא כותיה דרב קטינא כשם שהשביעית משמטת שנה אחת לז' שנים כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה שנאמר "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא" ואומר °מזמור שיר ליום השבת" יום שכולו שבת ואומר °כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור *תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי עלמא: שני אלפים תוהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח

ובעונותינו

את סוכת דוד הנופלת. מלכות דוד שנפלה להכי קרי משיח בר נפלי: **עד שהראשונה פקודה**. עד שלא כלתה צרה ראשונה שניה ממהרת לבא פקודה כמו לא נפקד (במדבר לא): **שבוע**. שמיטה: **והמטרתי על עיר אחת**. שיהא מעט מטר ויהא רעב במקום זה ושובע במקום זה: **חיצי רעב**. רעב מעט שלא יהא שובע בשום מקום: **משתכחת מלומדיה**. מתוך *שאין להם מה לאכול: **בששית קולות**. ①יאמרו קולות שבן דוד בא ל"א② קולות מתקיעת שופר שנאמר יתקע בשופר גדול (ישעיה כז): **מלחמות**. בין עובדי כוכבים לישראל: **דהוה כן**. שנה אחת רעב שנה אחת שובע ואעפ"כ לא בא בן דוד: **בששית קולות מי הוה**. כלום יצאו קולות שבן דוד בא: **ועוד כסדרן מי הוה**. כלומר אלו הצרות דקתני הכא כסדרן לא אתרמו בשבוע אחד אבל כי אתרמו אתי משיח: **אשר חרפו אויביך ה' אשר חרפו עקבות משיחך**. לא אתפרש האי קרא למאי איכתיב הכא דהא לא קא דריש ביה מידי ונראה למורי שכן נכתב בספרים תחלה כמו ששנינו בפ' אחרון דסוטה (דף מט:) בעקבות המשיח חוצפא יסגא וכתבו פירוש זה על בעקבות שהוא לשון סוף כמו אשר חרפו עקבות משיחך: **בית הוועד**. מקום שתלמידי חכמים מתוועדין שם ללמוד תורה: **ה"ג והגבלן** מקום ששמו כך ישתומם: **ואנשי הגבול**. ①אנשי גבול ארץ ישראל ל"א② אנשי גזית סנהדרין: **כפני כלב**. דדמיין ממש לכלב מ"ר ל"א כפני הכלב שלא יתביישו זה מזה: **משתולל על הבריות**. כל העולם אומרין עליו שוטה הוא היינו משתולל לשון שטות כמו מוליך יועצים שולל (איוב יב): **ליכא קושטא בעלמא**. אין אדם בעולם שידבר אמת תמיד: **אמר לי ההוא מרבנן דאי הוו יהבי ליה כל חללי דעלמא לא משני בדבוריה**. לשקר ואישתעי לי הכי זימנא חדא איקלעי לההוא אתרא וקושטא שמיה: **טרפא אבבא**. שהיתה שואלת אותה: **לאו אורח ארעא**. לומר היכן היא רוחצת וחייפ' רישה: **ה"ג נערים ילבינו פני זקנים**. כלומר *יחפרו ויביישו אותם: **וזקנים יעמדו בפני נערים**. לכבדם והיינו דאמרינן (בסוטה ד' מט:) בעקבות המשיח חוצפא יסגא: **בת קמה באמה**. לחרפה ולביישה: **היוקר יעוות**. ①שלא יכבדו זה את זה, יקר = כבוד ל"א② היוקר יעוות מכובד שבהן יהא עוותן ורמאי. מ"ר: **והגפן יתן פריו**. ואעפ"כ יהיה היין ביוקר שלא יהיה ברכה בפרי עצמו ל"א שיהיו כולן רודפין אחר היין ומשתכרין ומתייקר היין אע"פ שרוב יין בעולם: **כלו הפך לבן טהור הוא**. כשפשט הנגע בכל העור כך כשנהפכה כל המלכות למינות תבא גאולה: **כי ידין ה' עמו**. להביא להם גאולה: **כי יראה כי אזלת יד**. שתלך ותחזק יד של מסורות ומלשינין במלשינותן: **שיתמעטו התלמידים**. שמחזיקין ידי ישראל להחזירן למוטב: **שתכלה פרוטה**. והיינו אזלת יד שיהו ידים ריקניות: **כביכול**. כאלו יכולין לומר דבר זה כלפי מעלה: **אין עוזר ואין סומך לישראל**. שיהיו שפלים למאד ואומר אין עוזר וסומך, שיהיו מתייאשין מן הגאולה: **דמעסקי ביה**. לידע מתי יבא: **ועקרב**. נושך האדם פתאום: **וחד חרוב**. שאלף שנה יהיה חרוב חוץ מששת אלפים אלו דהיינו אלף שביעי: **תרי**. אלפים הוא חרב אלף שביעי ואלף שמיני: יומו של הקב"ה אלף שנה שנאמר "כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור": **משמט**. ונעשה חרב: **שכולו שבת**. שהעולם משמט: **הוי עלמא**. העולם כך מתקיים: **ב' אלפים תהו**. תחת שלא ניתנה עדיין תורה והיה העולם כתוהו ומאדם הראשון עד שהיה אברהם בן נ"ב שנה איכא אלפים שנה כדמוכחי קראי דכשנשלמו אלפים שנה עסק אברהם בתורה שנאמר (בראשית יב) "ואת הנפש אשר עשו בחרן" ומתרגמינן דשעבידו לאורייתא בחרן ואמרינן במסכת ע"ז (דף ט.) גמירי דההוא שעתא הוה אברהם בר חמשין ותרתי שנין: **ושני אלפים תורה**. מן "הנפש אשר עשו בחרן" עד [אלפים] שנות המשיח ארבעים (*ושמנים) שנה עד שנולד יצחק וששים שנה משנולד יצחק עד שנולד יעקב הרי ק"ח וק"ל שהיו ליעקב כשבא למצרים הרי רל"ח ור"י שעמדו במצרים הרי תמ"ח ומשיצאו ממצרים עד שנבנה בית ראשון ת"פ דכתיב (מלכים א ו) "ויהי בשמנים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים וגו'" הרי תתקכ"ח ות"י שעמד בית ראשון כדמוכחי קראי על פי חשבון שנות המלכים וע' דגלות בבל ות"כ שעמד בית שני הרי תת"ק ותתקכ"ח הרי אלפים פחות קע"ב, וקע"ב קודם השלמת ד' אלפים נחרב הבית ולסוף אותן קע"ב נשלמו שני אלפים *תורה ואיידי דאמר שני אלפים תוהו קאמר שני אלפים תורה ולא שתכלה תורה אחר שני אלפים. מ"ר: **ושני אלפים ימות המשיח**. שלאחר שני אלפים תורה הוה דינו שיבא משיח ותכלה הגלות ויבטל השיעבוד מישראל: אבל

מסורת הש"ס

עמוס ד

מגילה יז:

תהלים פט

[סוטה מט:]

ישעיה נט

[ב"מ מט. ע"ש]

סוטה מט:

ויקרא יג

דברים לב

[ר"ה לא.]

ישעיה ב

הושע ו

תהלים צב

שם צ

ע"ז ט.

הגהות הגר"א

[א] גמ' אשר חרפו. נדפס בגלוי רש"י מוחק זה נמחק בהג"ה: [ב] שם ואנשי גבול. נמחק תיבת גבול. וה"נ תוב: [ג] שם ופני הדור כפני הכלב. נמחק: [ד] שם וסר מרע משתולל. נדפס בגלוי רש"י מ"ר נמחק בהג"ה:

[נ"ל ושמנה]

[בברכות לג: וביומא פב: גם בעי' ליתא מלת בעינא וכן לעיל בסמוך במטותא מינך]

*אם אין קמח אין תורה

מבנה

פירוש הפסוק

*הסוגריים מיועדים להקל על הקריאה: אחרי הסוגריים הוי הסיפור שסיפר ההוא מרבנן תוך הסוגריים יש ב' דעות מה הי' שמו וגם יש תיאור-שלא היה משקר אפילו אם היו נותנים לו הון רב כדי לשקר

מבנה (המשך צח.)

אין בן דוד בא עד...

דברים לב/לו

נושא

שנים הוי קיום העולם